
CĂRȚI DIN BIBLIOTECA FAMILIEI CANTACUZINO ÎN FONDURILE MUZEULUI TULCEAN

Lăcrămioara Manea *

Abstract: *The aim of this article is to introduce in the scientific circuit two volumes of rare foreign books, printed in the 17th and 18th centuries, identified in the collections of "Gavrilă Simion" Eco-Museum Research Institute of Tulcea, which belonged to the Romanian poet and ambassador Scarlat Cantacuzino (1874-1949), also known by his pen name Charles-Adolphe Cantacuzène. He is also known as a great collector of old books as his Cantacuzino forefathers. His first book (Ph. Desportes, "Les Oeuvres", Lyon, 1606), along with the owner's signature carries an ex-libris seal with one of the Cantacuzino Family emblem. The second book (M. de Bachaumont, "Mémoires secrets pour servir a l'histoire de la République des lettres en France, depuis 1762 jusqu'a nos jours", tome 7, A Londres, 1777) has an ex-libris affixed on both covers, an ex-libris stamp and Charles-Adolphe Cantacuzène's signature.*

We may therefore say that these books are part of the great collections of the Cantacuzino royal or princely rank generations, as well as of our national cultural heritage collections.

Rezumat: *Prin acest articol ne-am propus să aducem în circuitul științific două volume de carte străină rară, imprimate în secolele XVII - XVIII, identificate în colecțiile Institutului de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion” Tulcea, care i-au aparținut poetului și diplomatului român Scarlat Cantacuzino (1874-1949), pe numele său literar Charles-Adolphe Cantacuzène. Este cunoscut și drept un mare colecționar de carte veche, ca și înaintașii săi Cantacuzini. Prima lucrare (Ph. Desportes, „Les Oeuvres”, Lyon, 1606), pe lângă semnătura posesorului, poartă un ex-libris pecete cu una din variantele stemei familiei Cantacuzino. Cea de-a doua lucrare (M. de Bachaumont, „Mémoires secrets pour servir a l'histoire de la République des lettres en France, depuis 1762 jusqu'a nos jours”, tome 7, A Londres, 1777) are aplicat un supralibros pe ambele coperti, o ștampilă ex-libris și semnătura lui Charles-Adolphe Cantacuzène.*

Se poate spune că aceste cărți fac parte din marea colecție a generațiilor de Cantacuzini, de rang domnesc sau princiar, precum și din colecțiile patrimoniului nostru cultural național.

Key words: *Cantacuzino Family, Scarlat Cantacuzino, Charles-Adolphe Cantacuzène, Adolphe C. Cantacuzino, ex-libris seal, ex-libris stamp, ex-libris on the cover, notes.*

Cuvinte cheie: *Familia Cantacuzino, Scarlat Cantacuzino, Charles-Adolphe Cantacuzène, Adolf C. Cantacuzino, ex-libris pecete, ex-libris ștampilă, supralibros, însemnări.*

Introducere

Dincolo de conținutul și personalitatea autorului ei, de-a lungul secolelor cartea și-a căutat o nouă identitate printr-o artă a imaginii, numită prin expresia latinească

* Institutul de Cercetări Eco-Muzeale "Gavrilă Simion", str. Progresului nr. 32, 820009, Tulcea; lacramanea@yahoo.com

ex-libris (din cărțile). Aplicat oriunde pe carte, *ex-librisul* sub formă autografă ori grafică miniaturală ajută la reconstituirea vechilor biblioteci publice sau particulare.

Odată cu dezvoltarea meșteșugului tipografic, simplei mențiuni *ex-libris* i s-au adăugat gravuri sau blazoane ale familiei, născându-se astfel *ex-librisurile* heraldic și cel figurat, tipărit separat ori sub forma unor etichete gravate. Uneori *ex-librisul* heraldic era imprimat prin presare sub forma unui timbru sec pe pagina de titlu sau în alte locuri ale cărții. În cazul *ex-librisurilor* pecete, sigiliul oficial sau particular era aplicat prin imprimarea unei matrice sigilare pe carte. De asemenea, ștampila aplicată pe foaia de titlu sau în interiorul cărții este o altă formă răspândită de *ex-libris*. Destul de rare, cel puțin în spațiul românesc, sunt așa-numitele *supralibrosuri*, acele mențiuni de proprietate aplicate în legătura cărții, pe copertă sau pe cotor¹.

În țara noastră, ca formă de apartenență, *ex-librisul* este semnalat încă din sec. al XV-lea. Cel mai vechi, identificat la Biblioteca Brukenthal din Sibiu, este aplicat pe interiorul copertei superioare a incunabulului *Catholicon* de Johannes de Balbus (Strassburg, 1470) și este datat 1476. Cel mai vechi *ex-libris* etichetă datează din sec. al XVI-lea și îi aparține Bibliotecii Gimnaziului evanghelic din Sibiu. În Țara Românească, între primele *ex-librisuri* etichetă se află cel al medicului curții brâncovenești, Pantaleon Calliarchi, datând din anul 1692². În ceea ce privește *ex-librisurile* autograf, acestea sunt frecvente începând cu sec. al XVI-lea.

Preocupările noastre de bibliofilie ne-au oferit prilejul de a întâlni în fondurile Institutului de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion” din Tulcea cărți cu *ex-libris* autograf, ștampilă, etichetă sau timbru sec și cu însemnări ale unor personalități românești marcante precum: Nicolae Bălcescu³, Ioan C. Bianu, August Treboniu Laurian, episcopul Melchisedec Ștefănescu, mitropolitul Iosif Naniescu⁴, Alexandru Papiu-Ilarian, vornicul Constantin Dimitrie Sturdza și fiul Dimitrie C. Sturdza-Scheianul, acad. Dimitrie Alexandru Sturdza-Miclăușanu, nepotul și vărul celor amintiți anterior⁵, Perpessicius, Take Papahagi ș.a. Încercările de reconstituire a

¹ Dima-Drăgan 1974, 39.

² Nedelcea 1996, 147.

³ Un exemplar din *Codica criminală*, ediția a 2-a, tipărită la Iași, Tipografia Albinei, în 1838 (nr. inv. 484) poartă pe foaia de titlu semnătura istoricului Nicolae Bălcescu (1819-1852), știut fiind faptul că o parte din biblioteca sa a ajuns în diverse colecții din București și din țară. Această semnalare poate contribui la încercările de reconstituire a bibliotecii lui N. Bălcescu, la completarea studiilor făcute de către prof. Horia Nestorescu-Bălcești (Nestorescu-Bălcești 1967, 483-488; Nestorescu-Bălcești 1968, 20; Nestorescu-Bălcești 1971, 295-298).

⁴ Manea 2011, 436-445.

⁵ Despre cărțile care au aparținut acestor trei mari cărturari și istorici ai celebrei familii boierești a se vedea studiul: L. Manea, *Cărți ale Familiei Sturdza în colecțiile muzeului tulcean*, în Anuarul Muzeului Literaturii Române Iași, 7, 2014, Iași (în curs de publicare).

bibliotecilor unor personalități asemenea celor amintite pun în lumină noi aspecte ale preocupărilor și formației lor intelectuale, ale puterii lor de receptare culturală atinsă într-o epocă sau alta.

Despre Charles-Adolphe Cantacuzène și înaintașii săi

În studiul de față ne vom opri asupra bibliotecii Cantacuzinilor, în mod deosebit asupra poetului și diplomatului Scarlat Adolf Cantacuzino (n. 6 iunie 1874, București - d. 8 august 1949, București), pe numele său literar Charles-Adolphe Cantacuzène, scriitor de expresie franceză dar și un împătimit colecționar de carte veche și rară, asemenea înaintașilor săi.

Opera sa numără 44 de volume de poezii și eseuri publicate la Paris între anii 1896-1940, numele lui figurând în toate antologiile poeziei franceze⁶. Primul său volum, intitulat *Les sourires glacés*, apare în 1896 la Paris (Librairie Académique Perrin). Charles-Adolphe face parte din a 24-a generație a Cantacuzinilor pe ramura valahă, după cum apreciază cercetătoarea Marilena Popescu, tatăl fiind magistratul Adolf Cantacuzino (1831-1911), iar mama Ecaterina Yarca (1852-1938)⁷. Adolf Cantacuzino a fost ultimul din cei patru copii ai caimacamului Constantin Cantacuzino (1800-1877), în mariaj cu Zoe Slătineanu. Așadar, Charles-Adolphe este nepotul cunoscutului caimacam al Țării Românești de la 1848-1849⁸.

În ceea ce privește erudiții cărturari ai familiei Cantacuzino amintim biblioteca de la Mănăstirea Mărgineni-Prahova a stolnicului Constantin Cantacuzino (n. 1640 - d. 1716), fratele domnitorului Șerban Cantacuzino (1679-1688) și consilierul favorit de la curtea lui Brâncoveanu (1688-1714). Vestita bibliotecă a fost una din cele trei mari biblioteci umaniste românești din sec. XVII-XVIII, alături de biblioteca Brâncovenilor și de cea a Mavrocordaților. Colecția Cantacuzinilor, afirma istoricul Corneliu Dima-Drăgan, era alcătuită, în cea mai mare parte, din cărțile postelnicului (tatăl) și ale stolnicului Constantin, la care se adaugă o serie de posesori principali și secundari de la care au venit ori au trecut, în timp, cărțile⁹. Biblioteca număra mii de volume, manuscrise, cărți și periodice rare românești și străine, achiziționate datorită preocupărilor culturale, filozofice și politice ale stolnicului și urmașilor lui¹⁰. Dintre acestea s-au reconstituit cca. 500 de titluri aflate în biblioteci din țară și străinătate,

⁶ Tudorovici 1998, 69 (interviu cu Mihaela Roco, nepoata de fiică a lui Ch. A. Cantacuzène, 67-75).

⁷ Popescu 1997, 18.

⁸ Predescu 1940, 162; Lecca 1999, 195.

⁹ Dima-Drăgan 1974, 40-52.

¹⁰ Dima-Drăgan 1967, *passim*.

cărți cu autografe ale Cantacuzinilor, fie autograful stolnicului (*Ex Libris Constantini Cantacuzeni*) fie al altor membri ai familiei sale¹¹.

După absolvirea Facultății de Drept a Universității din Paris, în anul 1894 Scarlat Cantacuzino intră în diplomatie ca secretar al Legației române din Paris, iar în mai 1918, după ce România semnează pacea separată cu Puterile Centrale, rămâne timp de șase luni singurul diplomat român însărcinat cu afaceri în Franța¹². Pentru activitatea sa diplomatică a primit prestigioase decorații între care „Legiunea de Onoare”, acordată de președintele Franței în 1908 și „Ordinul Coroanei”, primit de la regele Belgiei în anul 1913¹³. Șederii sale la Paris i se datorează prietenia cu Paul Valéry, Stephane Mallarmé, Andre Bréton, cu Martha Bibescu și Elena Văcărescu.

În anul 1922 revine și se stabilește la București, unde este numit ministru plenipotențiar al Ministerului Afacerilor Externe din România. În țară a continuat să scrie și să publice poezie în limba franceză.

Biblioteca lui Charles-Adolphe Cantacuzène

Fiind un mare iubitor și colecționar de carte, în timpul vieții sale a adunat o imensă bibliotecă în casa cu grădină de pe strada Nuferilor din București (azi str. Gen. Berthelot, nr. 22), o proprietate achiziționată din veniturile sale și mult îndrăgită de familie. Biblioteca, moștenită în mare parte de la părinți, cuprindea numeroase cărți rare, imprimate în sec. XVI-XIX, unele trecute prin generații de cantacuzini. Acestor volume li s-au adăugat cele adunate permanent de el însuși de la anticarii din străinătate și din București, în special literatură franceză. În ultimii ani ai vieții achiziționa de la anticarii bucureșteni și câte 10-15 cărți vechi pe zi, chiar volume disperate fără a ține cont de posibilitatea completării seriilor.

La începutul lui august 1949 Charles-Adolphe Cantacuzène, alături de întreaga familie, este forțat de autoritățile comuniste să-și părăsească reședința de pe str. Nuferilor și să se mute într-un spațiu mizer, unde își va găsi sfârșitul la numai câteva zile. Mai mult, cea mai mare parte din prețioasa bibliotecă a fost confiscată, aruncată și distrusă ulterior¹⁴.

Din căsătoria cu Julieta Missir a rezultat o fiică, născută la Paris, Armanda Roco Cantacuzino (1913-1975). Fiica acesteia, Mihaela Roco, avea să evoce peste ani într-un interviu acordat Doinei Tudorovici. Aflăm că aceasta a iubit nespus cultura franceză, pe care „și-a desăvârșit-o citind cărțile din impresionanta bibliotecă a tatălui

¹¹ Dima-Drăgan 1974, 10, 42-43.

¹² Popescu 1997, 18.

¹³ Tudorovici 1998, 69.

¹⁴ Popescu 1997, 19.

său”¹⁵. Unele cărți personale le-a donat Academiei, însă, ulterior anului 1949, pentru a face față sărăciei, a vândut la anticariate din cărțile salvate¹⁶, volume care aveau înscrise pe ele semnătura și ex-librisul lui Charles-Adolphe Cantacuzène.

Cărți rare din biblioteca lui Charles-Adolphe Cantacuzène la Tulcea

Două lucrări din colecția de carte veche a Institutului de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion” din Tulcea merită o atenție deosebită, acestea provenind din biblioteca prințului Charles-Adolphe Cantacuzène. Cărțile au fost achiziționate de către muzeu în anii 1973 și 1983 din anticariate bucureștene; așadar, presupunem că anterior au putut fi vândute de Armanda Roco.

Prima lucrare este datată în sec. al XVII-lea:

• Desportes, Philippe, *Les Oeuvres/ de Philippes Des Portes. Au Roy de France et de Pologne, A Lyon: par Thibaud Ancelin, Imprimeir ordinaire au Roy, 1606, 715, 21 p. nenumerate*¹⁷ (Fig. 1).

Legătura cărții este originală, din pergament pe carton și supracopertă roșie cu ștanțe aurii.

Pe foaia de gardă de la sfârșitul cărții avem semnătura lui Ch. Ad. Cantacuzène (Fig. 2), iar pe aceeași foaie acesta a mai notat numele autorului volumului urmat de alte trei nume de poeți și scriitori italieni și francezi: „*Desportes; Sannazaro; Rivarol et Boufflers! Ch. Ad. Cantacuzène*”.

Pe forzațul marmorat al copertei inferioare a volumului găsim un ex-libris heraldic sub forma unei etichete de 2 × 2 cm aplicată prin cașerare (Fig. 3), cu una din variantele târzii ale blazonului familiei Cantacuzino. Nu este vorba propriu-zis de o etichetă ex-libris, ci de un *ex-libris pecete* cu sigiliul heraldic al posesorului Charles-Adolphe Cantacuzène. Pecetea cu smălțurile heraldice a fost turnată pe foiță separată, iar aceasta a fost lipită pe interiorul copertei.

De data aceasta nu apare acvila bicefală bizantină ca ornament exterior scutului (Fig. 4), acesta fiind timbrat de o coroană princiară. De altfel, începând cu domnitorul Ștefan Cantacuzino (1714-1716), fiul stolnicului Constantin Cantacuzino, și apoi toți domnii fanarioți din Țara Românească încep să-și timbreze scuturile, în stemele de stat cât și în cele de familie, cu coroane de rang domnesc sau princiar¹⁸. Semnificația coroanei care timbrează scutul este aceea de a ocroti. Scutul de tip francez, cu părțile

¹⁵ Tudorovici 1998, 70.

¹⁶ Informația provine de la Dalila-Lucia Aramă, București.

¹⁷ Cota: CSV XVII 109.

¹⁸ Cernovodeanu 1977, 51.

laterale egale și cu partea inferioară în acoladă, este scarletat în nouă cartiere cu ecuson în centru.

Armele vechi ale familiei Cantacuzino cuprind mai multe semne, concesdate de principii Transilvaniei și de curtea imperială din Viena prin unele diplome imperiale¹⁹. Între figurile heraldice apare reprezentată acvila cruciată a Țării Românești flancată de cei doi aștri, la dextra soarele și luna la senestra, precum și capul de bour cu steaua cu șase raze, elemente din stemele celor două Principate Române. În scut mai apar: leul (așa cum este reprezentat pe stema de nobil al Transilvaniei conferită la Alba Iulia, în anul 1658, lui Drăghici Cantacuzino de către Gheorghe Rakóczy al II-lea²⁰), un amoras, coroana nobiliară, o corabie cu un pescar și alte însemne heraldice boierești. Ecusonul central suprapus înfățișează elemente ale celebrei Case de Valois-Burgundia. Smalțurile heraldice sunt din cele două metale nobile, aurul și argintul, și din culori de albastru, care simbolizează azurul, negru simbolizând modestia, verdele asociat cu tinerețea, frumusețea, speranța și roșul, ce apare numai la coroana care timbrează scutul²¹ (Fig. 5).

Pe de altă parte, pe paginile 542-543 ale aceleiași cărți a poetului francez Ph. Desportes (1546-1606), una din rarele ediții în colecțiile din țară, pe care diplomatul român probabil a achiziționat-o din străinătate, Scarlat Cantacuzino a completat cu cerneală neagră, în partea inferioară, versurile omise din tipografie, fiind vorba de un exemplar cu defecțiuni de tipar (Fig. 6).

După vechimea cărții și stema Cantacuzinilor nu excludem ca lucrarea să fi fost în posesia mai multor generații de Cantacuzini, anterioare veacului al XIX-lea.

Cea de-a doua lucrare cu *supralibros* și ștampilă *ex-libris* este din sec. al XVIII-lea:

• Bachaumont, M. de, *Mémoires secrets pour servir a l'histoire de la Republique des lettres en France, depuis 1762 jusqu'a nos jours*, tome 7, A Londres: chez John Adamsohn, 1777, 372 p.²² (Fig. 7).

Este vorba de tomul 7, disparat în colecția tulceană, din ediția cu 37 de volume a lucrării jurnalistului și scriitorului francez Bachaumont (1690-1771), publicată între anii 1777-1789.

Legătura volumului este originală din piele brună pe carton presat, cu chenar auriu și ornamente florale pe cotor. Mai mult, cartea are aplicat prin presare un *supralibros*, pe ambele coperti, în centru (Fig. 8). Nu știm dacă proprietarii Cantacuzini ai cărții au vreo legătură cu acest *supralibros* în foiță de aur, care folosește o pecete nobiliară, încadrată într-un medalion cu motive florale stilizate. Afirmăm aceasta

¹⁹ Lecca 1999, 197.

²⁰ Cernovodeanu 1977, 394-395.

²¹ Biedermann 2002, *passim*.

²² Cota: CSV XVIII 174.

deoarece în pecete nu se regăsesc însemne de rang domnesc sau princiar ale familiei Cantacuzino.

Cert este faptul că întâlnim pe foaia de titlu ștampila ex-libris, în tuș roșu, a lui Ch. Ad. Cantacuzène, cu inițialele numelui și coroana princiară. De fapt, vorbim de un ex-libris monogram, al cărui text este limitat la inițialele numelui posesorului, dispuse într-un anumit mod. De asemenea, pe foaia de gardă, cu cerneală neagră, Charles-Adolphe a făcut două precizări, care se completează, cu privire la acest volum și s-a semnat: „*Cette partie est refaite de Sansax / de Mairobert, qui s'est / réfait ... en 1779. / Le continuateur M. d'Anger / ville s'en alla sur l'échafaud de 1794. / Ch. Ad. Cantacuzène*”. Deși exprimarea este ușor ambiguă, însemnările demonstrează pasiunea poetului și diplomatului român pentru cărțile din biblioteca personală, preocupările lui literare și istorice precum și dorința de a face adnotări la subiect, după lecturare.

Este posibil ca această carte, cândva din biblioteca lui Scarlat Cantacuzino, să fi fost moștenită de la tatăl său, Adolf C. Cantacuzino, ori achiziționată din țară sau străinătate.

*

Mai există o ștampilă în tuș roșu cu textul „Soci. Func. Publici • 1902 • Biblioteca A. C. Cantacuzino • Nr. 627” (Fig. 9) aplicată pe prima pagină a romanului *Crucea de argint* a lui Eugène Sue, tradus de Ion Heliade-Rădulescu și tipărit în 1858²³, exemplar care a ajuns în fondurile Bibliotecii Academiei Române (donat poate de Armanda Roco), apoi, printr-un fond de preluări, în colecțiile bibliotecii instituției noastre în anul 1978.

Este vorba de ștampila de proprietar folosită de magistratul Adolf Constantin Cantacuzino, a cărui bibliotecă a rămas drept moștenire fiului Scarlat Cantacuzino.

Concluzii

Poetul și diplomatul român Charles-Adolphe Cantacuzène rămâne cu siguranță în memoria colectivă și ca un mare bibliofil. Noi subliniem aceasta prin prezența în biblioteca sa, pe lângă multe altele, a celor două exemplare valoroase din sec. XVII-XVIII, cu adnotările și semnătura sa, identificate în colecțiile muzeului tulcean. Dacă avem în vedere și stema Cantacuzinilor, putem aprecia că aceste cărți fac parte din marea colecție a generațiilor de Cantacuzini, de rang domnesc sau princiar, precum și din colecțiile patrimoniului nostru cultural național.

Mai mult, această modestă contribuție la reconstituirea bibliotecii sale survine acum, când se împlinesc 140 de ani de la naștere (1874-2014) și 65 de ani (1949-2014) de la moartea lui Charles-Adolphe Cantacuzène.

²³ BRM IV - 66182, 433; Cota: CRM XIX 615.

Bibliografie

- Biedermann, H. 2002, *Dicționar de simboluri*, vol. I-II, București.
- Cernovodeanu, D. 1977, *Știința și arta heraldică în România*, București.
- Dima-Drăgan, C. 1967, *Biblioteca unui umanist român Constantin Cantacuzino stolnicul*, București.
- Dima-Drăgan, C. 1974, *Biblioteci umaniste românești*, București.
- Lecca, O. G. 1999, *Famiile boierești române. Istorie și genealogie*, Ediția Alexandru Condeescu, București.
- Manea, L. 2011, *Din cărțile Mitropolitului Iosif Naniescu la Tulcea*, Îndrumător pastoral, 3, Tulcea, 436-445.
- Nedelcea, T. 1996, *Civilizația cărții. Incursiune în istoria cărții, presei și a tiparului*, Craiova.
- Nestorescu-Bălcești, H. 1967, *Contribuții la reconstituirea bibliotecii lui Nicolae Bălcescu*, Revista bibliotecilor, 20, 8, București, 483-488.
- Nestorescu-Bălcești, H. 1968, *Ex libris Nicolae Bălcescu*, Argeș, 3, 11, Pitești, 20.
- Nestorescu-Bălcești, H. 1971, *Nicolae Bălcescu. Contribuții bibliografice*, București.
- Popescu, M. 1997, *Cărți din colecția familiei Cantacuzino în fondurile Bibliotecii Naționale*, Revista Bibliotecii Naționale a României, 3, 1, București, 18-19.
- Predescu, L. 1940, *Enciclopedia Cugetarea. Material românesc: Oameni și înfăptuiri*, București.
- Tudorovici, D. 1998, *Amurgul nobililor*, București.

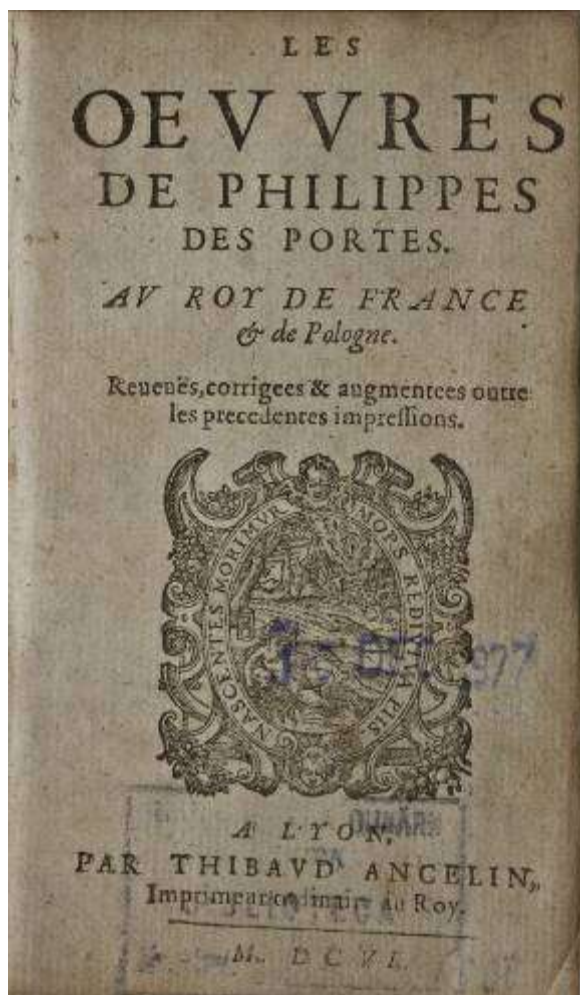

Fig. 1. Desportes, Philippe, *Les Oeuvres*, A Lyon, 1606 - Foaia de titlu / Title page.

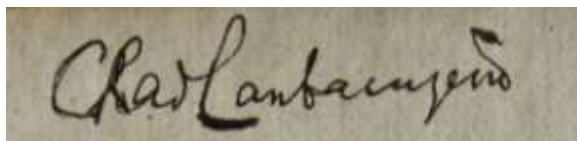

Fig. 2. Semnătura lui Charles-Adolphe Cantacuzène/ Signature of Charles-Adolphe Cantacuzène.

Fig. 3. Ex-librisul pecete cu simbolul heraldic al lui Charles-Adolphe Cantacuzène, aplicat pe interiorul copertei / *Ex-libris seal with heraldic symbol of Charles-Adolphe Cantacuzène, affixed on the inside cover.*

Fig. 4. Stema familiei Cantacuzino (reproducere după D. Tudorovici) / *Cantacuzino Family's Emblem (reproduction by D. Tudorovici).*

Fig. 5. Ex-librisul pecete al lui Charles-Adolphe Cantacuzène / *Ex-libris seal of Charles-Adolphe Cantacuzène.*

A ce que l'un contraint l'autre nous en dispense.
 Amour est un desir de iouir & d'auoir
 Pour soy tant seulement l'objet qui beau nous semble,
 I'amaïs de compaignon, il ne veut recevoir,
 Car il n'en se peut lier trois coeurs ensemble.
 Ne vous estonnez, J'ay ce qui si luy a deuocé
 Comme vous n'avez point d'auoir en part je ne sçay
 C'est que je vous en ay si bien meslé
 Afin que je mon amour au vent ne sois
 dispersé.

Fig. 6. Desportes, Philippe, *Les Oeuvres*, A Lyon, 1606 - Pag. 542-543 cu completări făcute de Ch. Ad. Cantacuzène / Pages 542-543 with supplements by Ch. Ad. Cantacuzène.

Fig. 7. Bachaumont, M. de, *Mémoires secrets pour servir à l'histoire de la République des lettres en France*, tom 7, A Londres, 1777 - Foaia de titlu cu ștampila ex-libris / Title page with ex-libris stamp.

Fig. 8. Coperta cu supralibros / Cover with ex-libris heraldic.

Fig. 9. Ștampila bibliotecii magistratului Adolf C. Cantacuzino, tatăl lui Charles-Adolphe Cantacuzène / Stamp of the library established by magistrate Adolphe C. Cantacuzino, father to Charles-Adolphe Cantacuzène.